

Stenografični zapisnik

devete seje

deželnega zbora Ljubljanskega

dne 12. oktobra 1871.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar: Dr. Radoslav Razlag. — Vladini zastopnik: Deželni predsednik: Karol pl. Wurzbach-Tannenberg. — Vsi članovi razun: knezoškof dr. Widmar, Kromer, dr. Suppan, Dežman, dr. pl. Kaltenegger, grof Auersperg, grof Blagaj, dr. vitez Savinšek, Rudež France, pl. Langer, grof Thurn, grof Margheri, baron Rastern, baron Apfaltrern.

Dnevni red: 1. Vladna predloga: postava, s katero se predručajo §§. 3., 12. in 38. deželne ustave vojvodine Kranjske od 26. febr. 1861. l. (Priloga 12. I.) — 2. Poročilo deželnega odbora o proračunih normalnega šolskega zaklada za leta 1870, 1871 in 1872 in njegova prevzema v deželno upravo. (Priloga 38.) — 3. Poročilo deželnega odbora o prošnji ravnateljstva fabrike „Leykam-Josefsthal“, zaradi vstevanja mostov pri Goričah in Virji k okrajnemu skladu in zaradi preložitve Medvodsko-Goričanske skladne ceste. (Priloga 41.) — 4. Poročilo deželnega odbora o imenovanju občinske poti iz Brinja prek Studeno v Planino za skladno cesto in odpravljenje dosedanje skladne ceste iz Brinja v Predjamo. (Priloga 42.) — 5. Poročilo finančnega odseka o proračunu deželno-kulturnega zaklada za l. 1872. (Priloga 43.) — 6. Poročilo deželnega odbora glede prošnje občin Rovte in Siberše v Planinskem okraju o njihnem zedinjenju z Vrhniškim okrajem. (Priloga 44.) — 7. Poročilo finančnega odseka o proračunu glediščnega zaklada za leto 1872. (Priloga 46.) — 8. Poročilo deželnega odbora o loterijskem posojilu glavnega mesta Ljubljanskega do enega milijona goldinarjev. (Priloga 47.)

Obseg: Glej dnevni red. — Peticije. — Dopis, da je postava zastran zgube mandata potrjena. — Zahvala Nj. Velikanstva za voščilo na imendan. — Dopis, da se mora sesija 14. t. m. končati. — Predlog dr. Bleiweisa, da se zborovanje podaljša.

Seja se začne o 40. minuti čez 10. uro.

Stenographischer Bericht

der neunten Sitzung

des Landtages zu Laibach

am 12. Oktober 1871.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Dr. Jakob Razlag. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Carl Edler v. Wurzbach-Tannenberg. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Sr. fürstbischöflichen Gnaden Dr. Widmer, und der Herren Abgeordneten: Kromer, Dr. Suppan, Deschmann, Dr. von Kaltenegger, Graf Auersperg, Graf Blagay, Dr. Ritter von Savinschegg, Franz Rudesch, von Langer, Graf Thurn, Graf Margheri, Baron Rastern, Baron Apfaltrern.

Tagesordnung: 1. Regierungsvorlage: Gesetz, mit welchem die §§. 3, 12 und 38 der Landesordnung für das Herzogthum Krain vom 26. Februar 1861 abgeändert werden. (Beilage 12. I.) — 2. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Präliminare des Normalschulfondes pro 1870, 1871, 1872 und dessen Uebernahme in die Landesverwaltung. (Beilage 38.) — 3. Bericht des Landesauschusses, betreffend die von der Fabrikdirektion „Leykam-Josefsthal“ angeforderte Einbeziehung der Brücken bei Görtschach und Virje in die Bezirksconcurrentz und Umlegung der Zwischenwässern = Görtschacher Concurrentzstraße. (Beilage 41.) — 4. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Erklärung des Gemeindegeweges von Brinje über Kaltenfeld nach Planina zu einer Concurrentzstraße und die Auflassung der bisherigen Concurrentzstraßenstrecke von Brinje nach Luegg. (Beilage 42.) — 5. Bericht des Finanzauschusses über das Präliminare des Landeskulturfondes pro 1872. (Beilage 43.) — 6. Bericht des Landesauschusses über die Petition der Gemeinden Rovte und Siberše im Bezirke Planina, betreffend ihre Vereinigung mit dem Bezirke Oberlaibach. (Beilage 44.) — 7. Bericht des Finanzauschusses über das Präliminare des Theaterfondes pro 1872. (Beilage 46.) — 8. Bericht des Landesauschusses über das Lotteriedeckelungs-Anlehen der Hauptstadt Laibach bis zu einer Million. (Beilage 47.)

Inhalt: Siehe Tagesordnung. — Petitionen. — Zuschrift über die Sanction des Gesetzes wegen Mandatsverlustes der Abgeordneten. — Dankagung Sr. Majestät für die Glückwünsche zu Seinem Namensfeste. — Zuschrift wegen Schluß der Landtags-sessien. — Antrag des Abg. Dr. Bleiweis auf Verlängerung.

Beginn der Sitzung 10 Uhr 40 Minuten.

Deželni glavlar

potrđi, da zbor sklepati more in prične sejo. Zapisnik zadnje seje se bere slovenski in potrđi.

Der Landeshauptmann

bestätigt die Beschlußfähigkeit des hohen Hauses und eröffnet die Sitzung. Das Protokoll der letzten Sitzung wird in slovenischer Sprache vorgelesen und genehmiget.

Deželni glavlar:

Predenj prehajamo na denašnji dnevni red, imam slavnemu zboru naznaniti dopis slavnega c. kr. deželnega predsedništva dné 10. okt. 1871. l., št. 1248/pr., vsled kterega je Njih ces. in kr. apostoljsko Veličanstvo z najvišim sklepom dné 5. oktobra 1871. l. postavo, ktero je kranjski deželni zbor sklenil zastran zgube mandata potrđiti blagoizvolilo. Dalje se naznanja, da se je ta postava že vrstila v deželni zakonik. (Dobro!)

Dalje imam naznaniti, da bode denes po zboru seja finančnega odseka.

Denes popoldne ob 5. uri ima ustavni odsek sejo in se prosi, da bi prišel k njej g. vladni komisar. Cestni odbor ima v soboto ob 8 1/2 uri sejo.

Prišle so tudi nektere peticije, in sicer:

Gospod đekan Grabrijan je izročil:

Peticijo Šturske in Vipavske občine za denarno podporo k zidanji šolskega poslopja.

(Izroči se finančnemu odseku — wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod Kramarič je izročil peticijo občin: Lokvice, Radovice, Drašiče, Rosalnice, Božakovo in Bušinja vas, za odpisanje davka za l. 1871.

Dalje je izročil g. Kramarič peticijo posestnika Matija Režek-a iz Bojanje vasi hiš. št. 6 v Metliški sodnji, da bi se mu odpustil zemljiščini davek v svoti 98 fr. 80 kr. av. v. in odvezla rubščina iz navedenih vzrokov, namreč zastran nesreče po požaru, in da bi se mu darovalo 100 fr. za dogotovljenje stanovanja.

Gospod Kramarič je še izročil peticijo posestnika Janeza Kramariča iz Bojanje vasi hiš. št. 7 v Metliški sodnji, da bi se mu odpustil zemljiščini davek v svoti 70 fr. 40 kr. a. v. in odvezla rubščina iz navedenih vzrokov, namreč zastran nesreče po požaru, in da bi se mu darovalo 100 fr. za dogotovljenje stanovanja.

(Te tri peticije se izročé peticijskemu odseku — diese 3 Petitionen werden dem Petitionsausschusse zugewiesen.)

Gospod Pintar je izročil peticijo posestnikov iz Žalne itd., da bi se jim po novi cesti med Grosupljem in Krko vzeti svet odškodoval in davek odpisal.

(Izroči se peticijskemu odseku — wird dem Petitionsausschusse zugewiesen.)

Po gospodu Kotniku je prišla peticija občin: Vrhnika, Blatna Brezovica, Bevke, Log, Dragomer, Gorice in Brezovica itd., da bi se slavni deželni zbor potegniti blagovolil za naglo izvršitev tako imenovane „Cornovega grabna“ na ljubljanskem močvirju.

(Izroči se peticijskemu odseku — wird dem Petitionsausschusse zugewiesen.)

Gospod dr. Costa je izročil peticijo občinskih predstojništev iz Senožeške in Vremske doline na Notranjskem za blagovoljno priprošnja, da bi se eksekucije za iztirjanje c. k. davkov ustavile, potem za-

stani c. k. davek odpisal in kaka miloščina za uboge prebivalce pridobila.

(Izroči se peticijskemu odseku — wird dem Petitionsausschusse zugewiesen.)

Dalje je gospod dr. Costa izročil peticijo občinskega župana Jožefa Zelena v Senožečah na Notranjskem za blagovoljno pojasnilo o zadevi dobrovoljnih dražeb, od premičnih in v zakup davanja nepremičnih reči, in o zadevi zvedencev pri obravnava od dohodarskih gospok.

(Izročé ise ustavnemu odseku — wird dem Verfassungsausschusse zugewiesen.)

In dr. Razlag je izročil peticijo županije Semiške in Češnovske na Dolenjskem zastran polajšanja davkov za to leto.

(Izroči se peticijskemu odseku — wird dem Petitionsausschusse zugewiesen.)

Gospodje poslanci nahajajo na svojih mizah stenografični zapisnik 7. in 8. seje in druge tiskanice so na dom dobili.

Toraj prehajamo zdaj na dnevni red.

Landespräsident:

Herr Landeshauptmann, ich bitte um das Wort.

Hoher Landtag! Kraft Allerhöchster Entschliessung vom 8. Oktober d. J. bin ich ermächtigt dem hohen Landtage des Herzogthumes Krain den Allerhöchsten Dank Seiner k. k. Apost. Majestät für die Loyalitätskundgebung anlässlich des Allerhöchsten Namensfestes befannt zu geben. Ich bitte dies zur erfreulichen Kenntniß zu nehmen.

(Klici: Živio in Slava! — Rufe: Živio und Slava.)

I. Vladna predloga: postava, s katero se predrugačajo §§. 3., 12. in 38. deželne ustave vojvodine Kranjske od 26. februarja 1861. l.

(Priloga 12. I.)

(Izroči se po predlogu dr. Costovem ustavnemu odseku — wird nach dem Antrage des Dr. Costa dem Verfassungsausschusse zugewiesen.)

II. Bericht des Landesausschusses, betreffend die Präliminare des Normalerschulfundes pro 1870, 1871, 1872 und dessen Uebernahme in die Landesverwaltung.

(Beilage 38.)

Landespräsident:

Herr Landeshauptmann, ich bitte um das Wort.

Zum Behufe der Information des zur Vorberathung dieser Vorlage berufenen löblichen Finanzausschusses erlaube ich mir Folgendes zu bemerken: Betreffend das in Rede stehende Parallellassen-Erforderniß, so wurde solches nach der dem löblichen Landesausschusse unterm 25. Oktober 1869, Z. 1454/P. mitgetheilten Darlegung aus dem Voranschlage betreffend jene Auslagen, für welche in Gemäßheit des Gesetzes vom 14. Mai 1869 aus Staatsmitteln vorzuforgen ist, ausgeschieden, andererseits aber der Berechnung des zu leistenden Zuschusses zum Normalerschulfonde die Nachweisung des

Durchschnittsbetrages zu Grunde gelegt, nach welcher laut der ad Post Nr. 2 beigegebener Begründung das im Triennium 1866, 1867 und 1868 aufgelaufene Parallellassen-Erforderniß an der genannten Schule nicht ausgeschrieben wurde. Da ferner die Parallellassen seit ihrem Bestande bis zu der im Oktober 1870 erfolgten Auflösung aus dem Normalschulfonde unterhalten wurden, die Lehrer auf den Titel des Normalschulfondes angestellt worden sind, so kann hinsichtlich der Verpflichtung des Normalschulfondes zur Tragung des erwähnten Erfordernisses, welches sich übrigens dermal nach der vorgelesenen Zuschrift des Landeslehrerathes auf einen geringen Betrag reducirt hat, kein Zweifel bestehen. Was die Frage betrifft, ob auch bei diesem Fonde ein Verwaltungskostenabzug stattzufinden habe, so erlaube ich unvorgreiflich anzudeuten, daß der Normalschulfond, indem er nach seiner Entstehung und Widmung eigentlich ein Aushilfsfond für Zwecke der Volksschulen des Landes ist, so weit die Kosten nämlich nicht aus Lokalmitteln bestritten werden können, und im Hinblick auf §. 66 des Gesetzes vom 14. Mai 1869 mit der ausschließlichen Widmung für die Zwecke des Volksschulwesens in die Landesverwaltung übergeht, ein Landesfond ist. Wird ferner erwogen, daß nach dem citirten Gesetze das Land berufen ist, so weit die Mittel der Ortsgemeinden beziehungsweise der Bezirke für die Bedürfnisse des Volksschulwesens nicht ausreichen, solche zu bestreiten, selbstverständlich mit Zuhilfenahme des gedachten Fondes, so würde gewissermaßen das Land von dem, was es selbst für die Volksschulen zu leisten hat, Abzüge machen, wenn es Verwaltungskostenabzüge rückfichtlich des Normalschulfondes beschließen würde, die es dann wieder nach dem obwaltenden Bedürfnisse aus Landesmitteln ergänzen müßte. Es dürfte daher zweckmäßig sein, vom gedachten Verwaltungskostenabzuge abzusehen.

Ich erlaube mir nur noch die Bitte beizufügen, es möge, wenn der Finanzausschuß es für angemessen findet, zur Berathung dieser Vorlage ein Regierungsvertreter beigezogen werden.

(Po predlogu dr. Costovem se izroči ta predloga finančnemu okseku — Ueber Antrag des Dr. Costa wird diese Vorlage dem Finanzausschusse zugewiesen.)

III. Bericht des Landesauschusses, betreffend die von der Fabriksdirection „Leinham-Josefthal“ angeführte Einbeziehung der Brücken bei Görttschach und Birje in die Bezirksconcurrentz und Umlegung der Zwischenwässern-Görttschacher Concurrentzstraße.

(Beilage 41.)

Poročevalec dr. Costa:

Namesti poročevalca gospoda Dežmana berem to sporočilo.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Poslanec Pintar:

Jaz bi nasvetoval, da bi se predloga koj zdaj obravnavala.

(Vsi nasveti deželnega odbora obveljajo v 1., 2.

in 3. branji brez debate — Sämmtliche Anträge des Landesauschusses werden in 1., 2. und 3. Lesung ohne Debatte angenommen.)

IV. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Erklärung des Gemeindegeweges von Brinje über Kaltenfeld nach Planina zu einer Concurrentzstraße und die Auflassung der bisherigen Concurrentzstraßenstrecke von Brinje nach Buegg.

(Beilage 42.)

Poročevalec dr. Costa:

Jaz moram tukaaj omeniti, da po naši postavi vsak predlog, kjer gre za potrditev kakor postavu, v deželnem zboru predloženi biti v nemškem in slovenskem jeziku. Ker pa je ta predlog le v nemškem jeziku tiskan in ker morda mislite to stvar danes koj konečno rešiti, nasvetujem, naj seja prestane za kakih 10 minut, da se ta predlog napravi v slovenski prestavi. (Obveljá — angenommen. Ko se seja zopet prične. — Nach Wiederaufnahme der Sitzung)

Poročevalec dr. Costa:

Ta predlog se v slovenskem jeziku glasi:

„Slavni deželni zbor naj sklene:

1. Od Predjamske skladne ceste odpade konec med Brinjem in Predjamo izmed konkurenčnih cest, nasproti temu se pa postavlja med skladne ceste v zvezi z delom ceste od Dilc do Brinja, ki ostane skladna cesta, dosedanja občinska cesta od Brinja pod Bukovjem, Belskem čez Studeno v Planino.

2. Deželnemu odboru se naroča, oskrbeti vse potrebno, da zadobi ta sklep deželnega zbora Najviše potrjenje“. (Obveljá brez razgovora — ohne Debatte angenommen.)

V. Poročilo finančnega odseka o proračunu deželno-kulturnega zaklada za leto 1872.

(Priloga 43.)

VI. Poročilo deželnega odbora gledé prošnje občin Rovte in Siberše v Planiškem okraju o njihnem zedinjenju z Vrhuškim okrajem.

(Priloga 44.)

(Odborova nasveta obveljata brez debate — die Ausschlußanträge werden ohne Debatte angenommen.)

VII. Poročilo finančnega odseka o proračunu glediščinega zaklada za l. 1872.

(Priloga 46.)

Poročevalec Murnik:

V imenu finančnega odseka nasvetujem dalje:

Slavni deželni zbor naj sklene:

S potrditvijo proračuna kranjskega glediščinega zaklada za l. 1871 je rešena tudi prošnja dramatičnega

društva v Ljubljani za denarno podporo za saisono 1871/72 izročena v 4. seji dne 25. septembra 1871. l. finančnemu odseku v pretres in poročanje. (Obvelja brez razgovora — angenommen ohne Debatte.)

VIII. Poročilo deželnega odbora o loterijskem posojilu glavnega mesta Ljubljanskega do enega milijona goldinarjev.

(Priloga 47.)

(Namestnik deželnega glavarja g. Kozler prevzame predsedovanje — der Landeshauptmann = Stellvertreter Herr Kozler übernimmt den Vorsitz.)

Poročevalac dr. Razlag

(bere sporočilo — liest den Bericht):

(Izroči se finančnemu odseku in deželni glavar zopet prevzame predsedovanje — wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen und der Landeshauptmann übernimmt wieder den Vorsitz.)

Deželni glavar:

Ker je prišla ravnokar važna novica, pretrgujem zborovanje za nekaj časa, da se pogovorimo.

(Ko se zopet prične seja — nach Wiederaufnahme der Sitzung.)

Landespräsident:

Herr Landeshauptmann, ich bitte um das Wort. Ich theile dem h. Hause mit, daß in Folge Allerh. Befehles vom 7. Oktober d. J. der Landtag des Herzogthumes Krain am 14. Oktober geschlossen wird.

Indem ich dies dem h. Landtage zur Kenntniß bringe, ersuche ich den Herrn Landeshauptmann die Wahl der Abgeordneten für den Reichsrath auf die nächste Tagesordnung zu stellen.

Poslanec dr. Bleiweis:

Prosim besede. Kar smo ravno kar slišali iz ust precastitega gospoda deželnega predsednika, moram reči, da je osupnilo ves naš zbor. Gotovo je, da smo pridno delali, gotovo je pa tudi to, da skoraj 4 tiskarnice niso zamogle izdelati tiska. Ostaja nam gotovo še kakih 15 predlog, ki še niso rešene; ostajajo nam celó nekatere reči rešiti, ki spadajo v vladne predloge. Med temi so predloge, katere že dve leti čakajo rešenja. Omenjam le šolski postavi, kateri ste bili dodelani že leta 1869, pa niste bili takrat rešeni zató, ker so nam tudi nemudoma deželni zbor zaprli. In v isti situaciji smo zdaj. Zategadel stavim predlog: naj se slavno deželno predsedništvo naprosi, naj blagovoli brž telegrafiti na Njihovo Ekscelencijo ministra notranjih oprav, da nam odlog dá, saj za teden dni. (Deželni predsednik: Koliko dni? — Klici: en teden! — Landespräsident: wie viel Tage? — Rufe: eine Woche!)

Ker pa minister sam ne more tega dovoliti, ker smo čuli, da je Njih Veličanstvo tako sklenilo, naj se gospod minister Hohenwart naprosi, da se obrne do presvitlega cesarja, da blagovoli On vslišati našo prošnjo. (Pohvala — Beifall.)

Poslanec dr. Costa:

Prosim besede. Ako tudi Njih Veličanstvo dovoli, da deželni zbor obravnava še en teden, vendar ne bode mogoče, da bi vse predloge in sporočila, kakor iz odbora pridejo, se natisnila in po opravljenem redu razdelila se med gospode poslance.

Zatoraj stavim predlog:

Deželni zbor naj sklene: vsakemu odboru se daje pravica poročevati o tistih predmetih, katerih je dobil v pretres in poročanje, brez natisnjenega poročila, če se tudi dotični predlog že poprej stavil ni na dnevni red. (Oba nasveta obveljata — beide Anträge werden angenommen.)

Deželni glavar:

Še želi kdo besede? (Nobeden se ne javi — Niemand meldet sich.) Ker je denašnji dnevni red končan, sklenem denašnje zborovanje. Prihodnja seja je v soboto ob 10. uri in dnevni red se bode gospodom na dom poslal.

Poslanec dr. Bleiweis:

Ker vendar ni gotovo, ako bode naša prošnja za podaljšanje zborovanja ugodno rešena; toraj bi mislil... (besedo mu preseka — wird unterbrochen vom)

Landespräsident:

Ich erlaube mir zu bemerken, daß am 13. Oktober auch eine Sitzung abgehalten werden könnte. Ich würde daher, da man keineswegs sicher ist, ob dem Wunsche des h. Landtages entsprochen wird, doch ersuchen, daß morgen eine Sitzung stattfindet.

Poslanec dr. Bleiweis:

To ravno sem hotel predlagati. Mislim, da je mogoče jutri sejo imeti, ker so nekatere reči že pripravljene, druge pa se še bodo izdelale. Če vse na en dan odložimo, bode preveliko zaostalo, in jaz bi vendar bil vsaj zato, da se šolski postavi rešite. (Dobro! med poslušalci — Bravo! im Publikum.)

Poslanec dr. Costa:

Jaz popolnoma pritrujem želji gospoda dr. Bleiweis-a, da se šolske reči izdelajo. Ena šolska postava je že izdelana in za natis pripravljena, druga pa še ne. Vendar so odbori tako obloženi, da bodo komaj vse dokončati mogli tem manj, če bode tudi jutri ena seja, ker potem odbori ne morejo pretresovati. Zatoraj bi bil jaz vendar tega mnenja, da je boljše v soboto sejo imeti ob 10., ktera bi se potem ob 3. popoldne končala in na večer bi zopet eno sejo imeli.

Deželni glavar:

Jaz sem že poprej popraševal nekatere gospode poslance in vsi so bili za to, da naj bi bila prihodnja seja v soboto. Ako bi pa hoteli jutri sejo imeti, bi bilo mogoče postaviti na dnevni red:

1. postavo zastran zboljšanja zemljišč,
2. vodno postavo,
3. statut ljubljanskega mesta.

Prosim tedaj, da blagovolite gospodje z glasovanjem odločiti, ali bi bila jutri prihodnja seja, ali v soboto.

Tisti gospodje, kateri so za to, da naj bi jutri seja bila, naj izvolijo vstati. (Nekteri poslanci vstanejo. — Einige Abgeordnete erheben sich.)

Je manjšina. Tedaj bode prihodnja seja v soboto ob 10. uri in reči, ktere pridejo na dnevni red, se bodo gospodom posebej naznanile.

Landespräsident:

Ich muß doch bitten, die Wahl für den Reichsrath

jedenfalls auf die nächste Tagesordnung zu setzen. Ich habe, wenn ich nicht irre, bereits am 25. September an den Herrn Landeshauptmann das Ansinnen gerichtet, diese Wahl in Bälde auf die Tagesordnung zu stellen.

Da ein Allerh. kaiserl. Befehl bereits vorliegt, so kann man nicht sicher sein, daß der Bitte um Fortdauer des Landtags werde willfahrt werden.

Deželni glavar:

O tej reči se bodemo še med seboj dogovorili.

Končujem tedaj denašnje zasedanje.

Seja se konča ob 12. uri. — Schluß der Sitzung 12 Uhr.

